

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė. Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl viešojo sektoriaus paskolų priemonės pagal Teisingos pertvarkos mechanizmą

(COM(2020) 453 final – 2020/0100 (COD))

Iš dalies pakeistas pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo įsteigiamas Teisingos pertvarkos fondas

(COM(2020) 460 final – 2020/0006 (COD))

(2020/C 429/30)

Pranešėjas **Petr ZAHRADNÍK**

Konsultavimasis	Europos Sąjungos Taryba, 2020 6 8, 2020 6 10 Europos Parlamentas, 2020 6 17
Teisinis pagrindas	Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 175 straipsnio 3 dalis ir 304 straipsnis
Atsakingas skyrius	Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius
Priimta skyriuje	2020 7 20
Priimta plenarinėje sesijoje	2020 9 18
Plenarinė sesija Nr.	554
Balsavimo rezultatai	219 / 0 / 1
(už / prieš / susilaikė)	

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. EESRK tvirtai remia ir teigiamai vertina tai, kad smarkiai padidinti Teisingam pertvarkos fondui skiriami finansiniai asignavimai, kad būtų lengviau pereiti nuo daug anglies dioksido išskiriančios prie modernesnės, tvaresnės ir įvairesnės ekonomikos ir visuomenės.

1.2. EESRK tvirtai įsitikinęs, kad tam, kad vykdamas Teisingos pertvarkos procesą būtų pasiektas optimalus rezultatas, labai svarbu ne tik skirti pakankamai modernių finansinių išteklių, skirtų tiksliai nurodytoms paramos sritims, bet ir lanksčiai aiškinti valstybės pagalbos taisykles.

1.3. EESRK itin palankiai vertina pasiūlymą dėl viešojo sektoriaus paskolų priemonės, ir mano, kad ši priemonė yra novatoriška, originali ir labai reikalinga viešojo sektoriaus subjektams, kurie rengiasi vykdyti su klimato kaita susijusią pertvarką.

1.4. EESRK pabrėžia, kad po to, kai buvo pateikti su ekonomikos gaivinimo planu ir priemone „Next Generation EU“ susiję nauji pasiūlymai, Teisingos pertvarkos mechanizmas iš tiesų turi galimybę tapti labai svarbia būsimo 2021–2027 m. daugiamečių finansinės programos (DFP) priemone, kuri būtų naudinga ne tik ES žaliajam kursui, bet ir ekonomikos atgaivinimui ir atstatymui po COVID-19.

1.5. EESRK ragina visas susijusias ES institucijas kuo sparčiau vykdyti parengiamuosius, patvirtinimo ir įgyvendinimo veiksmus, susijusius su pakoreguotu Teisingos pertvarkos mechanizmu, kad jis netrukus pradėtų praktiškai veikti. Šioje srityje laikas – lemiamas rodiklis.

1.6. EESRK palankiai vertina tai, kad taikant viešojo sektoriaus paskolų priemonę teisingos pertvarkos srityje ypatingas dėmesys skiriamas mažiau išsivysčiusiems regionams.

1.7. EESRK įsitikinęs, kad novatoriška idėja, kuria pagrįsta viešojo sektoriaus paskolų priemonė, taip pat galėtų įkvėpti valstybių narių lygmeniu sukurti panašaus tipo finansinius produktus.

1.8. EESRK mano, kad tinkamumo atrankos kriterijai, kaip ir siūlomos investavimo sritys, atitinka teisingos pertvarkos tikslą.

1.9. EESRK taip pat palankiai vertina ir remia papildomą finansavimą, skirtą programai „InvestEU“ ir jos specialiai teisingos pertvarkos sistemai; šis finansavimas, vykdant teisingos pertvarkos procesą, suteikia daugiau galimybių naudoti finansines priemones.

2. Svarstomas klausimas ir aplinkybės

2.1. 2020 m. birželio mėn. vykusiam savo plenariniame posėdyje EESRK priėmė nuomonę dėl Teisingos pertvarkos fondo ⁽¹⁾, kurioje išsamiai išaiškinta EESRK pozicija dėl teisingos pertvarkos proceso ir kuri taip pat atitinka svarstymus apie laikotarpį po COVID-19. Žinoma, esminiai jos rezultatai, išvados ir rekomendacijos vis dar galioja.

2.2. Vis dėlto šiuo neramiu laikotarpiu, gegužės mėn. pabaigoje, Europos Komisija paskelbė savo Ekonomikos gaivinimo planą ir visi trys Teisingos pertvarkos mechanizmo ramsčiai sudaro didelę programos „Next Generation EU“ dalį; palyginti su pradiniu 2020 m. sausio mėn. pasiūlymu, Teisingos pertvarkos mechanizmo veiklai turėtų būti skiriama gerokai daugiau finansinių asignavimų ir užtikrintas tvirtas pagrindas. Siūlomame naujame dokumentų rinkinyje atsispindi ES žaliojo kurso tikslų ir ekonomikos gaivinimo ir atsparumo plano po COVID-19 simbiozė ir galimas sambūvis.

2.3. Jis taip pat suderinamas su Teisingos pertvarkos platforma, kurioje turi būti teikiama techninė ir konsultacinė pagalba viešiesiems ir privatiesiems subjektams iš daug anglies naudojančių ir kitų daug anglies dioksido išskiriančių regionų, kad jie turėtų pakankamai informacijos apie finansavimo galimybes.

2.4. Pakoreguotas Teisingos pertvarkos mechanizmas toliau būtų vykdomas remiantis trimis jo ramsčiais:

- Teisingos pertvarkos fondu,
- teisingos pertvarkos sistema pagal programą „InvestEU“,
- viešojo sektoriaus paskolų priemone.

Kita vertus, COVID-19 pandemija atskleidė, kad verta toliau siekti pagrįstų Žaliojo kurso tikslų ir remti ekonominės pertvarkos procesą, visų pirma pažeidžiamuose regionuose ir teritorijose. Todėl buvo pasiūlyta smarkiai padidinti Teisingos pertvarkos mechanizmo finansinius asignavimus ir pagrindą.

2.5. Pagrindiniai pasikeitimai, palyginti su 2020 m. sausio mėn. pasiūlymais, yra tokie:

- smarkiai padidinti finansiniai asignavimai, daugiausia Teisingos pertvarkos mechanizmo atveju, pradinį finansinių asignavimų pagrindą siūloma padidinti nuo 7,5 mlrd. EUR iki 40 mlrd. EUR (papildomi 2,5 mlrd. EUR įprastai DFP ir nauja 30 mlrd. EUR suma pagal programą „Next Generation EU“; nurodymas padidinti (1,5–3 kartais) Teisingos pertvarkos fondo finansinį pagrindą ERPF arba ESF+ lėšomis susijęs tik su 2021–2027 m. DFP šaltiniais, o ne su priemonės „Next Generation EU“ šaltiniais,
- padidinti programos „InvestEU“ šaltiniai – garantijos suma bus dvigubai didesnė; tvarios infrastruktūros linijai skiriama 20 mlrd. EUR, mokslinių tyrimų, inovacijų ir skaitmeninimo linijai – 10 mlrd. EUR, tokia pati suma skiriama MVĮ linijai, socialinių investicijų ir kvalifikacijos linijai skiriama 3,6 mlrd. EUR, o naujai pasiūlytai strateginių Europos investicijų linijai – 31 mlrd. EUR dydžio finansinių asignavimų,
- šiuo dokumentų rinkiniu viešojo sektoriaus paskolų priemonei suteikiamas teisinis pagrindas, skirtas šio pasiūlymo reikmėms, ir ją taikant išskirtinai ir novatoriškai suderinamas praktinis finansinių priemonių ir subsidijų įgyvendinimas.

2.6. Kiti 2020 m. sausio mėn. Europos Komisijos dokumentų rinkinyje pasiūlyti elementai nepakito ir visapusiškai galioja; jie susiję su remiama veikla ir sritimis (taip pat veikla ir sritimis, kurioms neteikiama parama), įgyvendinimo procesais (keletas alternatyvų, skirtų veiksmų programoms), teritorinių teisingos pertvarkos planų, kaip pagrindinių aiškinamųjų dokumentų, kurie yra labai svarbūs skiriant paramą ir nustatant naudos gavėjų tipą, vaidmeniu.

2.7. Pasiūlymus, susijusius su pakoreguotu Teisingos pertvarkos mechanizmu, reikėtų laikyti vienu bendru visapusiškos ir tarpusavyje susijusios dėlionės elementu; ją sudaro programos „Next Generation EU“ dokumentų rinkinys ir pakoreguotas 2021–2027 m. DFP pasiūlymas padidinti ES fiskalinį (biudžeto) pagrindą ir pritaikyti jį dabartiniams neatidėliotiniams poreikiams. Siūlomos fiskalinės priemonės taip pat papildo jau priimtas skubias pinigų ir struktūrinės politikos bei reguliavimo sistemų priemones. Jas taip pat reikia remti vykdant lygiagrečias priemones, kad būtų pagerintos bankų sąjungos ir kapitalo rinkų sąjungos sritys.

⁽¹⁾ OL C 311, 2020 9 18, p. 55.

2.8. Dokumentų rinkinys, kuriuo siekiama sukurti Ekonomikos gaivinimo priemonę ir pritaikyti 2021–2027 m. DFP po COVID-19 susiklosčiusių aplinkybių poreikiams, laikomas išskirtine ES finansavimo priemone, kuri taip pat yra reikalinga ir neatidėliotina. Dabartinėmis aplinkybėmis ir galiojant dabartinėms taisyklėms ES biudžeto politika būtų nepakankamai lanksti ir ją taikant nebūtų įmanoma imtis veiksmų, kurie akivaizdžiai padėtų išspręsti šią krizės padėtį. Kita vertus, dabartinėmis politinėmis aplinkybėmis šis pasiūlymas gali pasirodyti labai tikėtinas.

3. Bendrosios pastabos

3.1. EESRK palankiai vertina šį pasiūlymą, nes jame pripažįstama, kad struktūrinės reformos ir parama ekonomikos įvairinimui – itin svarbus ilgalaikis ES prioritetas.

3.2. EESRK Teisingos pertvarkos mechanizmo koregavimą vertina atsižvelgdamas į visos Ekonomikos gaivinimo priemonės perspektyvą ir mano, kad tai – teisinga, novatoriška, įtrauki ir veiksminga priemonė, kuria bus teikiama parama regionams ir teritorijoms, pereinančioms prie žaliosios ekonomikos ir daug anglies naudojančių bei daug anglies dioksido išskiriančių sektorių veiklą keičiančius modernia, tvaria ir įvairia ekonomine veikla. Kartu su kuo lankstesniu valstybės pagalbos taisyklių aiškinimu šia priemone suteikiama reali galimybė paprasčiau vykdyti Teisingą pertvarką šiose srityse.

3.3. EESRK pritaria idėjai papildomą Teisingos pertvarkos fondo finansavimą pagal programą „Next Generation EU“ (30 mlrd. EUR) panaudoti skubos tvarka, kad būtų padedama gerokai sparčiau (ne vėliau kaip iki 2024 m.) teikti patikimas investicijas į perėjimą prie žaliosios ekonomikos.

3.4. EESRK ragina Europos Komisiją sukurti atitinkamą sistemą, kad finansškai sustiprinta Teisingos pertvarkos fondo priemonė būtų parengta naudoti jau 2021 m. pradžioje, kai krizės padariniai jau gali būti smarkiai paveikę tam tikrų regionų ekonominės veiklos rezultatus ir socialines ir aplinkos sąlygas. Kartu EESRK ragina valstybes nares sparčiau rengti teritorinius teisingos pertvarkos planus – *sine qua non* strateginio planavimo dokumentą, kuris būtinas norint gauti finansavimą pagal visus tris Teisingos pertvarkos mechanizmo ramsčius.

3.5. EESRK taip pat palankiai vertina programos „InvestEU“ papildomus asignavimus, kurie padeda tam tikriems regionams patenkinti jų perėjimo prie žaliosios ekonomikos poreikius. Komisija palankiai vertina tai, kad vadovaujantis teisingos pertvarkos sistema, bus galima pagal bet kurias programos „InvestEU“ politikos linijas remti investicijas į teisingos pertvarkos regionus, atsižvelgiant į konkrečius investicijų poreikius, kuriuos valstybės narės nustatė savo teritoriniuose teisingos pertvarkos planuose. EESRK taip pat remia naujai pasiūlytos strateginių Europos investicijų linijos dalyvavimą veikloje, kuri įtraukta į Teisingos pertvarkos mechanizmą.

3.6. EESRK palankiai vertina tai, kad programos „InvestEU“ projektus įtraukus į antrąją Teisingos pertvarkos mechanizmo ramstį, atkreipiamas dėmesys į ekonominiu požiūriu perspektyvias privačiojo ir viešojo sektoriaus subjektų investicijas, kurių rinkos tyrimai atlikti ir kurios teikiamos novatoriškais finansavimo būdais.

3.7. EESRK tvirtai remia ir palankiai vertina idėją dėl viešojo sektoriaus paskolų priemonės – labai novatoriško viešojo sektoriaus sprendimo, apimančio bendrą Europos Komisijos ir EIB parengtą produktą, kuriuo paskolų komponentą ketinama suderinti su dotacijomis. Šiam deriniui bus sutelkta 30 mlrd. EUR, skirtų viešosioms investicijoms į energetiką ir transporto infrastruktūrą, centralizuoto šilumos tiekimo tinklus, visuomeninį transportą, energijos vartojimo efektyvumo priemones, socialinę infrastruktūrą ir kitus projektus, kuriais remiamos paveiktos bendruomenės ir regionai ir didinama jų gerovė ir konkurencingumas.

3.8. EESRK atkreipia dėmesį į novatoriško ir originalaus pobūdžio viešojo sektoriaus paskolų priemonę, kuria, teikiant papildomas dotacijas, projektų lygmeniu remiamas finansinių priemonių įgyvendinimas. EESRK pritaria pasiūlytai minčiai, kad šia priemone papildomas Teisingos pertvarkos fondas ir programos „InvestEU“ bendroji finansinė sistema. Atsižvelgiant į tai, reikalavimas, kad šia viešojo sektoriaus paskolų priemone remiami projektai negali naudotis kitais ES finansavimo šaltiniais, regis, yra pagrįstas.

3.9. EESRK atsižvelgia į tai, kad Europos Komisija tiesiogiai valdys dotacijas ir iki 2024 m. jas perskirstys naudodamasi nacionalinių paketų sistema. Remdamasis tuo, EESRK ragina Komisiją nedelsiant paskelbti kvietimus teikti paraiškas, kai tik bus priimti įvairūs teritoriniai teisingos pertvarkos planai, ir ragina valstybes nares nuo dabar pradėti rengti projektus. Taip būtų galima užtikrinti, kad valstybėms narėms skirti išteklių būtų išnaudoti pagal kvietimus teikti pasiūlymus, kurie bus paskelbti iki 2024 m. pabaigos.

3.10. EESRK puikiai supranta, kokia išskirtinė ir originali yra novatoriška viešojo sektoriaus paskolų priemonė, kuria remiamos viešųjų subjektų investicijos, atitinkančios su klimato kaita susijusios pertvarkos reikalavimus ir kuriomis neužtikrinamos pakankamos pajamos. Dėl to dotacijų elementas yra lemiamas skiriant praktinę paramą ekonominiams, socialiniams ir aplinkos projektams, kurie nepakankamai finansiškai perspektyvūs, todėl negali būti finansuojami tik finansinėmis priemonėmis.

3.11. EESRK pabrėžia, kad teritoriniai teisingos pertvarkos planai, kurie vienodai svarbūs visiems Teisingos pertvarkos mechanizmo ramsčiams, yra itin svarbūs. EESRK pritaria tam, kad tik teritorinius teisingos pertvarkos planus jau patvirtinusios valstybės narės gali gauti finansavimą. Šie planai – iš tiesų svarbi priemonė, kuria valstybės narės skatinamos įsipareigoti siekti neutralaus poveikio klimatui ekonomikos.

3.12. EESRK palankiai vertina tai, kad projektai, vykdomi mažiau išsivysčiusiuose regionuose (pvz., kurių BVP vienam gyventojui neviršija 75 proc. ES vidurkio), gautų 5 procentiniais punktais didesnes dotacijas nei paskolas, palyginti su kitose teritorijose vykdomais projektais (iki 20 proc. palyginti su 15 proc.). Vis dėlto EESRK yra susirūpinęs dėl to, kad tikroji dotacijų norma gali siekti vos 5–7 proc., palyginti su visomis projekto išlaidomis. Tai projektams, kurie gauna finansavimą, gali būti nepakankama paskata.

3.13. EESRK taip pat mano, kad, be EIB, kitų finansavimą teikiančių partnerių dalyvavimas būtų naudingas pagal šią priemonę siūlomiems ištekliams įgyvendinti. Valstybėse narėse veikiančioms finansų įstaigoms galėtų būti sudaryta galimybė parengti šią originalią ir novatorišką priemonę ir teikti ją atitinkamiems klientams.

3.14. EESRK mano, kad Teisingos pertvarkos mechanizmas yra svarbus, nes visų pirma juo naudos gavėjams teikiama tinkama ir vienoda informacija bei techninės paslaugos, kuriomis prisidedama prie skiriamo finansavimo veiksmingumo. Atsižvelgdamas į tai, EESRK taip pat pabrėžia, kokia svarbi pagalba valstybėms narėms, kad būtų parengti jų teritoriniai teisingos pertvarkos planai, naudojantis atitinkamais kvietimais teikti paraiškas ir Komisijos teikiama parama.

4. Konkrečios pastabos

4.1. EESRK prašo Europos Komisijos tiksliau nurodyti teisingos pertvarkos sistemos mastą vykdant pakoreguotą programą „InvestEU“, taip pat Žaliuoju kursu pagrįstų projektų tinkamumą strateginių Europos investicijų linijoje.

4.2. Kalbant apie viešojo sektoriaus paskolų priemonę, EESRK palankiai vertina pasiūlymą dėl paramos viešosioms investicijoms skolinant lengvatinėmis sąlygomis; ši parama būtų skirta teritorijoms, kurios būtų labiausiai neigiamai paveiktos su klimato kaita susijusios pertvarkos ir atitiktų teritorinius teisingos pertvarkos planus.

4.3. EESRK pritaria projektų atrankos kriterijų reikalavimams ir jų pirmenybės nustatymui, o kartu ir išsamaus jų aprašymo koncepcijai nacionaliniuose kvietimuose teikti paraiškas.

4.4. EESRK rekomenduoja, kad Europos Komisija nustatytų ir tiksliau nurodytų sąveikos su kitomis programos „Next Generation EU“ priemonėmis sritis, kad būtų remiamas integruotas požiūris ir kartu panaikintas dubliavimas.

4.5. EESRK itin palankiai vertina tai, kad reikalavimus atitinkantys naudos gavėjai yra suinteresuotieji subjektai iš visų susijusių sričių, būtent viešojo sektoriaus institucijos (šalies, regionų, miestų ir savivaldybių), įmonės, mokslinių tyrimų įmonės ir universitetai, mokyklos, švietimo įstaigos, darbo rinkos konsultantai ir NVO.

4.6. EESRK ragina Tarybą ir ES valstybes nares kuo greičiau užbaigti visą reikiamą parengiamąjį darbą, kad būtų įgyvendintas Teisingos pertvarkos mechanizmas. Prašoma, kad Europos Komisija kuo greičiau skubos tvarka patvirtintų Teisingos pertvarkos mechanizmo programas. Tik tokiu būdu bus įmanoma kuo labiau sumažinti vėlavimą skirstant finansavimą ir pasiekti norimą teigiamą poveikį ES ekonominei padėčiai.

4.7. EESRK pabrėžia, kad numatomas lėšų perkėlimas iš ESF+ į Teisingos pertvarkos fondą nekenkia įprastų ESF+ projektų įgyvendinimui; ketinama Teisingos pertvarkos fonde sukurti pakankamą finansinį pagrindą socialiai orientuotiems projektams (perkvalifikavimo, švietimo, mokymo ir pan.).

4.8. Kalbant apie viešojo sektoriaus paskolų priemonę, EESRK daugybę sričių laiko tinkamomis paramai gauti ir palankiai vertina jos suderinamumą su kitais Teisingos pertvarkos mechanizmo ramsčiais, taip pat tam tikromis kitomis DFP finansinėmis priemonėmis ir būdais.

2020 m. rugsėjo 18 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Luca JAHIER
